

Olemisen ja ajan lähilukua

Leena Kakkori (toim.), *Katseen tarkentaminen – kirjoituksia Martin Heideggerin Olemisesta ja ajasta*. SoPhi. Jyväskylä 2003. 197 s.

Reijo Kupiaisen käännös Martin Heideggerin *Sein und Zeit*ista (*Oleminen ja aika*, Vastapaino, 2000) paikkasi yhden suurimmista aukoista filosofisten klassikoiden suomentamisessa, vaikka joidenkin mielestä teosta ei voi tai ei pidä kääntää muille kielille. Käännös luo kuitenkin perustan, josta voi siirtyä *Sein und Zeit*in lukemiseen alkuperäiskielellä. Heidegger -tutkimuksen määrä oli kasvanut Suomessa jo ennen suomennostakin, mutta suomennos lienee entisestään lisännyt kiinnostusta yhtä vuosisadan merkittävintä ajattelijaa kohtaan.

Leena Kakkori antaa tunnustusta Kupiaiselle toimittamansa kirjan esipuheessa, joka soveltuu myös johdattukseksi Heideggerin pääteoksen lukemiseen ja tarjoaa runsaasti uutta perspektiiviä sekä tulkinnallista apua. Kirja on laajin ja monipuolisin Heideggerin pääteosta selvittävä suomenkielinen teos ja sellaisenaan erittäin hyödyllinen kaikille aiheesta kiinnostuneille. Sitä voi suositella erityisesti varsinaisille Heidegger-harrastajille. Teos ei sovellu kovin hyvin niille, joiden on ollut vaikea hahmottaa Heideggerin asemaa länsimaisen filosofian traditiossa ja joille hänen ajattelunsa juuret ovat epäselviä. Heideggerin asemaan nykyfilosofiassa kirjan kirjoittajat eivät myöskään juuri viittaa. Niille, jotka haluavat yleistajuisemman Heidegger-johdatuksen, lienee George Steinerin *Heidegger* (Gaudeamus, 1997) parempi vaihtoehto.

Moniulotteinen katse?

Kakkorin toimittaman teoksen aiheena on nimenomaan *Oleminen ja aika*. Heideggerin muu tuotanto tulee esille vain väljästi. Yksikään kirjoittajis-

ta ei tarkastele esimerkiksi eksistentiaalistien tai poststrukturalistien Heidegger-tulkintoja kuin korkeintaan viittauksenomaisesti. Myös Heideggerin natsiyhteydet tai ylipäänsä poliittiset ulottuvuudet jäävät vähälle. Heideggerin natsisympatioista on puhuttu ja kirjoitettu paljon, ja hänen ajattelunsa on saanut kärsiä kohtuuttomasti 1930-luvun poliittisista harha-arvioinneista. Kuitenkin muun muassa Steiner katsoo myös *Sein und Zeit*ssa olevan selviä poliittisia viittauksia natsismin suuntaan (Steiner 134–5). Tässä mielessä olisi voinut kuvitella edes jonkun kirjoittajan viittaavan asiaan.

Kakkorin teos jakaantuu kolmeen osaan ensimmäisen keskittyessä Heideggerin alkuperän filosofiaan, toisen hänen totuuskäsityksiinsä ja kolmannen etiikkaan, josta hän ei suoraan kirjoittanut juuri mitään. Tarkoituksena ei varmasti ole ollutkaan mikään kattava kokoelma *Olemisen ja ajan* teemoista, mutta silti Heideggeria vain pintapuolisesti tunteva ihmettelee joidenkin peruskäsitteiden kuten *das Manin*, kuoleman, huolen ja ahdistuksen tarkastelun vähäisyyttä. Etiikan osuuden korostuminen on erikoista juuri mainitun Heideggerin oman vaikenemisen takia.

Teoksen kirjoittajat ovat etupäässä suomalaisia Heidegger-tuntijoita. Kupiainen suorittaa avauksen esittelemällä Heideggerin ajattelun taustoja hyvin selventävästi. Hänen ja Hans Ruinin suppeahkossa luvussa Heideggerin velka Aristoteleelle tulee esille ainakin itselleni uudella ja kiinnostavalla tavalla. Vastaavanlaista vuoropuhelua filosofian historian kanssa olisi odottanut hiukan enemmän muiltakin kirjoittajilta, sillä usein Heideggerin ajattelu jätetään turhankin irralliseksi. Osion kolmannen kirjoittajan, Robert Brandomin artikkeli ”*Dasein* – tematisoiva oleva” erkaneee varsin kauas tarkasteltavasta kohteesta, eikä ehkä täysin sovi kokonaisuuteen, vaikka Kakkori puolustaakin esipuheessaan oikeutta tulkinnanvapauteen (6). Olisi ollut ehkä perusteltua avata Heideggerin filosofian taustoja ja vaikuttimia vielä hiukan enemmän, sillä yhdessä ensimmäisen osan kokonaisuus jää hajanaiseksi.

Dasein ja totuus

Kokoelman toinen osa pyörii Heideggerin totuuskäsitysten ympärillä. Sen ensimmäisessä artikkelissa Gunnar Skirbekkin yhdistää Heideggerin totuuskäsityksen ihmiskäsitykseen, jota hän kutsuu transsendentaaliseksi. Kuten Kakkorikin esipuheessaan mainitsee, Skirbekkin artikkeli vie Heideggerin ajattelua traditionaalisemman filosofian sisään. Valinta tekee siitä muihin artikkeleihin nähden virkistävällä tavalla poikkeavan.

Kakkori ja Barbara Tucanska puretuvat artikkeleissaan tiiviimmin Heideggerin totuuden käsitykseen. Kakkori käsittelee erittäin valaisevasti Heideggerin käsitystä totuudesta avautumisena ja paljastumisena. Hän liittää Heideggerin ajattelun kiinnostavasti muihin filosofiin konteksteihin onnistuen samalla syventämään kuvaa Heideggerin totuuskäsityksestä. Kakkori viittaa myös Heideggerin myöhempään taidetta käsitteleviin kirjoituksiin. Tucanska taas käsittelee Heideggerin totuuskäsitystä ontologiselta kannalta korostaen samalla länsimaisen filosofian lingvististä käännettä.

Vaiettu etiikka

Heidegger siis itse vaikenetiikkaa, mutta *Katseen tarkentamisen* loppuosaa on omistettu etiikan roolille ja mahdollisuudelle hänen filosofiassaan. Esille nousee hyvin samankaltaisia kysymyksiä kuin totuutta käsittelevässä luvussa, mikä on hyvä kokoelman koherenssin kannalta. Kosti Joensuun ja Juha Varton artikkelit käsittelevät alkuperäistä etiikkaa yleisemmällä tasolla ja limittyvät parhaiten aikaisempien artikkelien kanssa.

Myös Tere Vadén tekee omassa osuudessaan huomioita etiikan alkuperästä, mutta kokonaisuus jäi ainakin itselleni melko hämäräksi. Timo Laine taas liittää mielenkiintoisella tavalla Heideggerin avautuneisuuden käsitteen oppimisen tematiikkaan. Hän näkee avautuneisuuden alkuperänä ja yhdistävänä tekijänä niin totuudelle, etiikalle kuin oppimisellekin. Avautuneisuuden käsite nouseekin teoksessa keskeiseen asemaan. Laineen artikkelissa siirrytään ajoittain ansiokkaas-

ti kohti käytännön sovelluksia, mitä useimmat muut kokoelman kirjoittajat eivät juuri tee. Tarkkakatseisen kokoelman yleisanti onkin hiuksiahalkovan eksakti ja teoreettinen.

Leif Sundström

Tiedeuskovainen ripittäytyy

Pertti 'Lande' Lindfors, *Seikkailuni tieteen, viinan, naisten ja politiikan parissa. Toimittanut Veli-Pekka Leppänen. Tammi, Helsinki 2003. 448 s.*

Kirjankustantamisessa tavara jaetaan tunnetusti kahteen luokkaan. Niihin kirjoihin, jotka ovat kulttuurisesti merkittäviä ja niihin, joilla kustantaja saa rahaa ensin mainittujen julkaisemiseen. Pertti 'Lande' Lindforsin muistelmat, kuten viihde yleensäkin, kuuluu niihin kirjoihin, joiden kunniakas tehtävä on mahdollistaa oikeasti merkityksellisten teosten ilmestyminen.

Totuutta lähennellään

Heti alkajaisiksi Lindforsin maineen ja melkein pä hintikkamaisiin mittoihin yltävän omakehun mykistämä lukija äimistyy siitä, että kirja on toisen henkilön toimittama. Kuinka laajaa kansainvälistä arvostusta nauttiva huipputiedemies Lindfors voi tarvita muistelmiensa kirjoittamiseen toisen apua? Varsinkin kun Veli-Pekka Leppänen on kirjan etukannen mukaan väitellyt historian-tutkija. Historiantutkimus kalskahtaa